

Gemeenten voegen 2,3 miljard euro toe aan eigen vermogen

08

Florianne Matser en Wouter Jonkers

Publicatiedatum CBS-website: 14 juli 2008

Verklaring van tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
x	= geheim
–	= nihil
–	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2005–2006	= 2005 tot en met 2006
2005/2006	= het gemiddelde over de jaren 2005 tot en met 2006
2005/'06	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2005 en eindigend in 2006
2003/'04–2005/'06	= oogstjaar, boekjaar enz., 2003/'04 tot en met 2005/'06

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Prinses Beatrixlaan 428
2273 XZ Voorburg

eind augustus 2008:
Henri Faasdreef 312
2492 JP Den Haag

Prepress

Centraal Bureau voor de Statistiek - Facilitair bedrijf

Omslag

TelDesign, Rotterdam

Inlichtingen

Tel. (088) 570 70 70
Fax (070) 337 59 94
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

Bestellingen

E-mail: verkoop@cbs.nl
Fax (045) 570 62 68

Internet

www.cbs.nl

De Nederlandse gemeenten hebben in 2006 flink wat geld overgehouden. Het overschot op de exploitatierekening was veel groter dan in 2005. Bovendien is het eigen vermogen harder gegroeid dan het vreemd vermogen.

In 2006 is het eigen vermogen van de gemeenten met 2,3 miljard euro gegroeid tot 27,5 miljard euro¹). Dat blijkt uit de jaarrekeningen van de gemeenten. Ondanks de lagere heffingsopbrengsten als gevolg van de afschaffing van de ozb voor gebruikers van woningen hebben de gemeenten dus geld overgehouden. Het overschot op de exploitatierekening was in 2006 veel groter dan een jaar eerder, toen de gemeenten 1,2 miljard euro toevoegden aan het eigen vermogen²). De groei van het saldo is vooral het gevolg van incidentele baten uit de verkoop van de Afvalverwerking Rijnmond, de verkoop en herkapitalisatie van de aandelen van nutsbedrijven en het superdividend dat de Bank Nederlandse Gemeenten heeft uitgekeerd. Andere belangrijke oorzaken zijn de toename van de baten uit de algemene uitkering en een groter positief saldo van de bouwgrondexploitatie.

De solvabiliteitsratio – dit is de verhouding tussen het eigen en het vreemd vermogen – is ook fors toegenomen. Het eigen vermogen is dus harder gegroeid dan het vreemd vermogen.

1. Balans gemeenten, 2005 en 2006

	2005	2006
<i>mld euro</i>		
Activa		
Vaste activa	54,0	54,9
Immateriële vaste activa	0,1	0,1
Materiële vaste activa	36,5	38,5
Financiële vaste activa	17,4	16,3
Vlottende activa	21,8	22,9
Vorraden	10,0	10,4
Liquide middelen	2,1	2,2
Overige vlottende activa	9,7	10,2
Totaal activa	75,8	77,8
Passiva		
Vaste passiva	65,7	68,1
Eigen vermogen	25,3	27,5
Algemene reserve en saldo van de rekening	10,7	11,9
Bestemmingsreserves	14,6	15,7
Voorzieningen	10,3	11,4
Vaste schulden	30,1	29,2
Vlottende passiva	10,1	9,7
Totaal passiva	75,8	77,8
	%	
Solvabiliteitsratio	50,1	54,9

Opbrengsten heffingen fors afgenomen

De opbrengsten van de heffingen namen in 2006 met tien procent af tot 6,7 miljard euro. Dat komt doordat de onroerendezaakbelasting (ozb) voor gebruikers van woningen is afgeschaft, waardoor de ozb-opbrengsten ruim een miljard euro lager waren dan in 2005. De andere heffingsopbrengsten zijn wel toegenomen. Vooral de baten uit bouwvergunningen en rioolrechten namen flink toe, met twintig respectievelijk tien procent. Het Rijk heeft de afschaffing van de ozb voor gebruikers van woningen gecompenseerd door een verhoging van de algemene uitkering. De baten uit de algemene uitkering waren in 2006 ongeveer 1,5 miljard euro hoger dan een jaar eerder.

¹) Het eigen vermogen van de gemeenschappelijke regelingen is ook enigszins gegroeid.

²) Ook de gemeenschappelijke regelingen hebben eigen vermogen, met net iets meer dan 800 miljoen is dit vergeleken bij de reserves van de gemeenten niet veel.

2. Heffingsopbrengsten en baten algemene uitkering, 2004–2006

	2004	2005	2006
<i>mln euro</i>			
Totaal heffingsopbrengsten	6 893	7 506	6 735
OZB	3 377	3 613	2 565
Reinigingsrechten/afvalstoffenheffing	1 507	1 620	1 642
Rioolrechten	854	920	1 014
Bouwvergunningen	338	453	543
Parkeerbelasting	355	399	440
Secretarieleges	200	218	240
Overige heffingen	262	283	292
Algemene uitkering	11 868	11 918	13 417

De toename van de baten uit rioolrechten hangt samen met de afschaffing van de ozb voor gebruikers van woningen. Doordat deze heffing is afgeschaft, is het voor gemeenten minder goed mogelijk de lasten voor riolering te dekken uit de algemene middelen. In 2006 hebben veertien gemeenten die voorheen geen rioolrechten hieven, rioolrechten ingevoerd.

Een andere verklaring voor de stijging van de baten uit rioolrechten is dat gemeenten verwachten dat de kosten van de riolering fors zullen stijgen omdat veel rioleringen vervangen moeten worden. Daarnaast hebben veel gemeenten nu nog een gemengd rioolstelsel. Daardoor vloeien regen- en afvalwater samen, wat bij hevige regenval kan leiden tot riooloverstorten. Een aantal gemeenten wil daarom het regenwater afkoppelen van het riool. Ook dit vergt aanzienlijke investeringen.

De baten uit bouwvergunningen stijgen doordat de bouwactiviteiten toenemen.

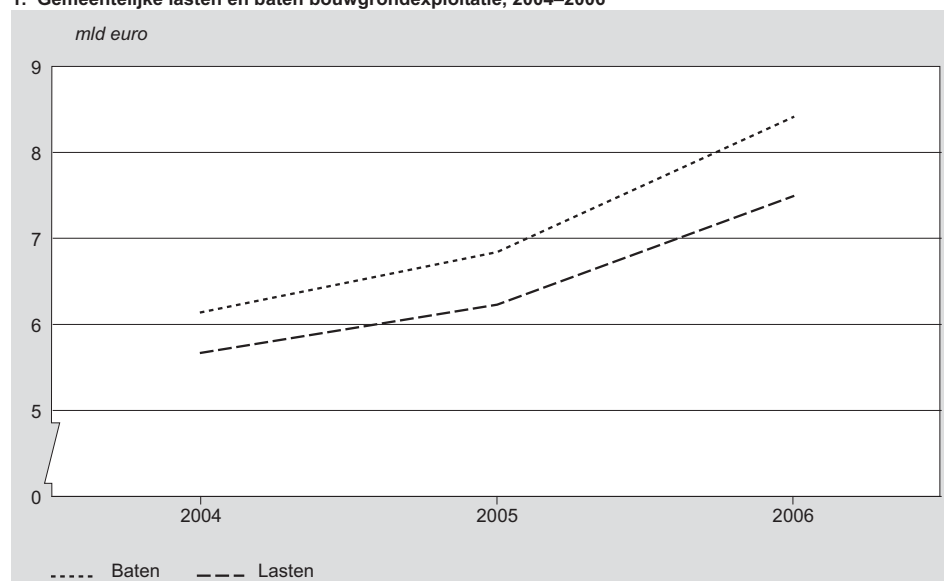
Verkoop Afvalverwerking Rijnmond leidt tot miljard euro aan extra baten

De gemeenten hebben in 2006 ruim een miljard meer baten gerealiseerd op het beleids-terrein Afvalverwijdering en -verwerking. Deze toename is het gevolg van de verkoop van Afvalverwerking Rijnmond door Rotterdam en enkele omliggende gemeenten.

Stijgend positief saldo bouwgrondexploitatie

Zowel de lasten als de baten met betrekking tot de bouwgrondexploitatie waren in 2006 veel hoger dan in 2005. De baten zijn echter harder gestegen dan de lasten, met een

1. Gemeentelijke lasten en baten bouwgrondexploitatie, 2004–2006

groter positief saldo als resultaat. In 2006 bedroeg het saldo van de gemeenten 919 miljoen euro, tegenover 605 miljoen euro een jaar eerder. Ook de gemeenschappelijke regelingen die de bouwgrondexploitatie voor de gemeenten uitvoeren, hebben hun baten zien stijgen. De grondverkoop van deze overheden zijn in 2006 verdubbeld ten opzichte van 2005.

Herkapitalisatie en verkoop aandelen nutsbedrijven

De baten op het beleidsterrein Nutsbedrijven stegen met dertig procent tot 718 miljoen euro. Dit is het gevolg van de herkapitalisatie van de aandelen van het nutsbedrijf Intergas en de verkoop van aandelen van energiebedrijven door gemeenten aan het Belgische Electrabel. Het gaat om de aandelen van Rendo Energielevering en de aandelen van het energieleveringsbedrijf van Cogas.

22 Brabantse gemeenten hadden in 2006 aandelen van het nutsbedrijf Intergas³⁾. Dit netbedrijf heeft zich op de energiemarkt georiënteerd om te komen tot een fusie met een ander netbedrijf. Dit heeft geleid tot principeovereenstemming met NRE.

Voor deze fusie wilde Intergas de verhouding tussen eigen en vreemd vermogen meer in overeenstemming brengen met vergelijkbare bedrijven op de markt. Het gasnet van Intergas was geheel gefinancierd met eigen vermogen. Het bedrijf heeft daarom besloten geldleningen aan te trekken bij externe financiers zodat de onderneming deels met vreemd vermogen gefinancierd wordt. Deze herkapitalisatie leidde tot extra dividenduitkeringen aan de aandeelhouders en heeft de gemeenten ruim honderd miljoen aan extra dividend opgeleverd.

In 2006 kocht het Belgische Electrabel de aandelen van Rendo Energielevering voor 66,5 miljoen euro en die van het leveringsbedrijf van Cogas voor 75 miljoen euro. De aandelen van Rendo Energielevering waren in het bezit van de gemeenten Coevorden, Hardenberg, Hoogeveen, Meppel, Staphorst, Steenwijkerland, Westerveld, De Wolden en Zwartewaterland, en die van Cogas Energie van Almelo, Borne, Dinkelland, Hardenberg, Hof van Twente, Oldenzaal, Tubbergen, Twenterand en Wierden. Deze gemeenten hebben door de verkoop een boekwinst kunnen realiseren.

Superdividend Bank Nederlandse Gemeenten

Tot slot heeft een superdividend van de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) het saldo positief beïnvloed⁴⁾. In 2006 heeft de BNG 231 miljoen euro uitgekeerd. Hoeveel een individuele gemeente krijgt, hangt af van het aantal aandelen dat een gemeente heeft. Het uitgekeerde bedrag hangt dus niet samen met de grootte van een gemeente.

Hoger saldo grotendeels door incidentele baten

Belangrijke oorzaken van het grote positieve saldo op de exploitatierekening zijn dus de verkoop van de Afvalverwerking Rijnmond, de verkoop en herkapitalisatie van de aandelen van nutsbedrijven en het superdividend dat de Bank Nederlandse Gemeenten heeft uitgekeerd. Deze baten zijn incidenteel van karakter. De verkoop van aandelen heeft zelfs een negatief effect op de toekomstige baten, omdat gemeenten minder dividend zullen ontvangen. Het positieve saldo op de bouwgrondexploitatie hangt vooral samen met de hoge opbrengst uit de verkopen van grond. In het algemeen gaat het hier dan ook om incidentele baten voor de gemeenten.

³⁾ Het betreft de gemeenten Aalburg, Alphen-Chaam, Baarle-Nassau, Breda, Dongen, Drimmelen, Geertruidenberg, Haaren, Halderberge, Heusden, Hilvarenbeek, Moerdijk, Oisterwijk, Oosterhout, Roosendaal, Rucphen, Steenbergen, Tilburg, Waalwijk, Werkendam, Woensdrecht en Woudrichem.

⁴⁾ Een superdividend is een éénmalig dividend, dat bij speciale gelegenheden of bij te grote kasreserves wordt uitgekeerd.

De Nederlandse gemeenten hebben in 2006 flink wat geld overgehouden. Het overschot op de exploitatierekening was veel groter dan in 2005. Bovendien is het eigen vermogen harder gegroeid dan het vreemd vermogen.

In 2006 is het eigen vermogen van de gemeenten met 2,3 miljard euro gegroeid tot 27,5 miljard euro¹. Dat blijkt uit de jaarrekeningen van de gemeenten. Ondanks de lagere heffingsopbrengsten als gevolg van de afschaffing van de ozb voor gebruikers van woningen hebben de gemeenten dus geld overgehouden. Het overschot op de exploitatierekening was in 2006 veel groter dan een jaar eerder, toen de gemeenten 1,2 miljard euro toevoegden aan het eigen vermogen². De groei van het saldo is vooral het gevolg van incidentele baten uit de verkoop van de Afvalverwerking Rijnmond, de verkoop en herkapitalisatie van de aandelen van nutsbedrijven en het superdividend dat de Bank Nederlandse Gemeenten heeft uitgekeerd. Andere belangrijke oorzaken zijn de toename van de baten uit de algemene uitkering en een groter positief saldo van de bouwgrondexploitatie.

De solvabiliteitsratio – dit is de verhouding tussen het eigen en het vreemd vermogen – is ook fors toegenomen. Het eigen vermogen is dus harder gegroeid dan het vreemd vermogen.

1. Balans gemeenten, 2005 en 2006

	2005	2006
	<i>mld euro</i>	
Activa		
Vaste activa	54,0	54,9
Immateriële vaste activa	0,1	0,1
Materiële vaste activa	36,5	38,5
Financiële vaste activa	17,4	16,3
Viottende activa	21,8	22,9
Vorraden	10,0	10,4
Liquide middelen	2,1	2,2
Overige viottende activa	9,7	10,2
Totaal activa	75,8	77,8
Passiva		
Vaste passiva	65,7	68,1
Eigen vermogen	25,3	27,5
Algemene reserve en saldo van de rekening	10,7	11,9
Bestemmingsreserves	14,6	15,7
Voorzieningen	10,3	11,4
Vaste schulden	30,1	29,2
Viottende passiva	10,1	9,7
Totaal passiva	75,8	77,8
	%	
Solvabiliteitsratio	50,1	54,9

Opbrengsten heffingen fors afgenomen

De opbrengsten van de heffingen namen in 2006 met tien procent af tot 6,7 miljard euro. Dat komt doordat de onroerendezaakbelasting (ozb) voor gebruikers van woningen is afgeschaft, waardoor de ozb-opbrengsten ruim een miljard euro lager waren dan in 2005. De andere heffingsopbrengsten zijn wel toegenomen. Vooral de baten uit bouwvergunningen en rioolrechten namen flink toe, met twintig respectievelijk tien procent. Het Rijk heeft de afschaffing van de ozb voor gebruikers van woningen gecompenseerd door een extra verhoging van de algemene uitkering van 1,2 miljard euro. De baten uit de algemene uitkering waren in 2006 ongeveer 1,5 miljard euro hoger dan een jaar eerder.

¹) Het eigen vermogen van de gemeenschappelijke regelingen is ook enigszins gegroeid.

²) Ook de gemeenschappelijke regelingen hebben eigen vermogen, met net iets meer dan 800 miljoen is dit vergeleken bij de reserves van de gemeenten niet veel.

2. Heffingsopbrengsten en baten algemene uitkering, 2004–2006

	2004	2005	2006
<i>mln euro</i>			
Totaal heffingsopbrengsten	6 893	7 506	6 735
OZB	3 377	3 613	2 565
Reinigingsrechten/afvalstoffenheffing	1 507	1 620	1 642
Rioolrechten	854	920	1 014
Bouwvergunningen	338	453	543
Parkeerbelasting	355	399	440
Secretarieleges	200	218	240
Overige heffingen	262	283	292
Algemene uitkering	11 868	11 918	13 417

De toename van de baten uit rioolrechten hangt samen met de afschaffing van de ozb voor gebruikers van woningen. Doordat deze heffing is afgeschaft, is het voor gemeenten minder goed mogelijk de lasten voor riolering te dekken uit de algemene middelen. In 2006 hebben veertien gemeenten die voorheen geen rioolrechten hieven, rioolrechten ingevoerd.

Een andere verklaring voor de stijging van de baten uit rioolrechten is dat gemeenten verwachten dat de kosten van de riolering fors zullen stijgen omdat veel rioleringen vervangen moeten worden. Daarnaast hebben veel gemeenten nu nog een gemengd rioolstelsel. Daardoor vloeien regen- en afvalwater samen, wat bij hevige regenval kan leiden tot riooloverstorten. Een aantal gemeenten wil daarom het regenwater afkoppelen van het riool. Ook dit vergt aanzienlijke investeringen.

De baten uit bouwvergunningen stijgen doordat de bouwactiviteiten toenemen.

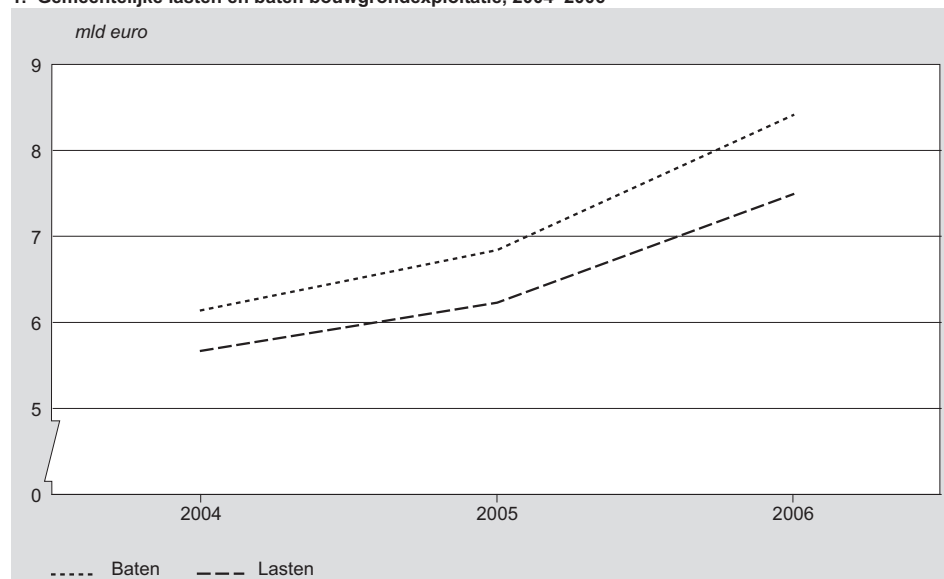
Verkoop Afvalverwerking Rijnmond leidt tot miljard euro aan extra baten

De gemeenten hebben in 2006 ruim een miljard meer baten gerealiseerd op het beleids-terrein Afvalverwijdering en -verwerking. Deze toename is het gevolg van de verkoop van Afvalverwerking Rijnmond door Rotterdam en enkele omliggende gemeenten.

Stijgend positief saldo bouwgrondexploitatie

Zowel de lasten als de baten met betrekking tot de bouwgrondexploitatie waren in 2006 veel hoger dan in 2005. De baten zijn echter harder gestegen dan de lasten, met een

1. Gemeentelijke lasten en baten bouwgrondexploitatie, 2004–2006

groter positief saldo als resultaat. In 2006 bedroeg het saldo van de gemeenten 919 miljoen euro, tegenover 605 miljoen euro een jaar eerder. Ook de gemeenschappelijke regelingen die de bouwgrondexploitatie voor de gemeenten uitvoeren, hebben hun baten zien stijgen. De grondverkoop van deze overheden zijn in 2006 verdubbeld ten opzichte van 2005.

Herkapitalisatie en verkoop aandelen nutsbedrijven

Door herkapitalisaties en de verkoop van aandelen van nutsbedrijven hebben een aantal gemeenten in totaal 400 miljoen aan éénmalige baten gerealiseerd. Dit is het gevolg van de herkapitalisaties van het nutsbedrijf Intergas en waterbedrijf Vitens en de verkoop van aandelen van energiebedrijven door gemeenten aan het Belgische Electrabel. Het gaat om de aandelen van Rendo Energielevering en de aandelen van het energieleveringsbedrijf van Cogas.

Een aantal Brabantse gemeenten had in 2006 aandelen van het nutsbedrijf Intergas. Dit netbedrijf heeft zich op de energiemarkt georiënteerd om te komen tot een fusie met een ander netbedrijf. Dit heeft geleid tot principeovereenstemming met NRE.

Voor deze fusie wilde Intergas de verhouding tussen eigen vermogen en vreemd vermogen op een niveau brengen dat meer in overeenstemming is met die van vergelijkbare bedrijven op de markt. Het gasnet van Intergas was geheel gefinancierd met eigen vermogen. Het bedrijf heeft daarom besloten geldleningen aan te trekken bij externe financiers zodat de onderneming deels met vreemd vermogen gefinancierd wordt. Deze herkapitalisatie leidde tot extra dividenduitkeringen aan de aandeelhouders.

Daarnaast heeft een aantal gemeenten zijn preferente aandelen van het waterbedrijf Vitens omgezet in achtergestelde leningen.

Superdividend Bank Nederlandse Gemeenten

Tot slot heeft een superdividend van de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) het saldo positief beïnvloed³⁾. In 2006 heeft de BNG 231 miljoen euro uitgekeerd. Hoeveel een individuele gemeente krijgt, hangt af van het aantal aandelen dat een gemeente heeft. Het uitgekeerde bedrag hangt dus niet samen met de grootte van een gemeente.

Hoger saldo grotendeels door incidentele baten

Belangrijke oorzaken van het grote positieve saldo op de exploitatierekening zijn dus de verkoop van de Afvalverwerking Rijnmond, de verkoop en herkapitalisatie van de aandelen van nutsbedrijven en het superdividend dat de Bank Nederlandse Gemeenten heeft uitgekeerd. Deze baten zijn incidenteel van karakter. De verkoop van aandelen heeft zelfs een negatief effect op de toekomstige baten, omdat gemeenten minder dividend zullen ontvangen. Het positieve saldo op de bouwgrondexploitatie hangt vooral samen met de hoge opbrengst uit de verkopen van grond. In het algemeen gaat het hier dan ook om incidentele baten voor de gemeenten.

³⁾ Een superdividend is een éénmalig dividend, dat bij speciale gelegenheden of bij te grote kasreserves wordt uitgekeerd.